

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet MYO

İnfaz ve Güvenlik
Hizmetleri Programı

Genel Hukuk-1 Dersleri

HUKUKUN KOLLARA AYRILMASI
VE
KAMU HUKUKU-ÖZEL HUKUK AYRIMI

HUKUK KAVRAMI ve TANIMI

- *toplumsal yaşamı ve bu yaşamdaki insan ilişki ve davranışlarını düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan kurallar bütünü ile bu kuralları, konu edinmiş bir sosyal bilim dalı.*
- *“bireyler ve toplumun genel yararını veya bireylerin ve toplumun ortak iyiliğini sağlamak amacıyla devletin yetkili makamları (yasama ve yürütme organları) tarafından konulmuş, toplumsal yaşamda kişilerin birbirleriyle ve devlet ile olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile desteklenmiş olan ve bunlara itaatin hukuki cebir altında uygulanan maddi yaptırımlar ile devlet tarafından bizzat sağlandığı toplumsal düzen kuralları bütünü”*

Hukukun Bütünlüğü ve Kollara Ayrılması

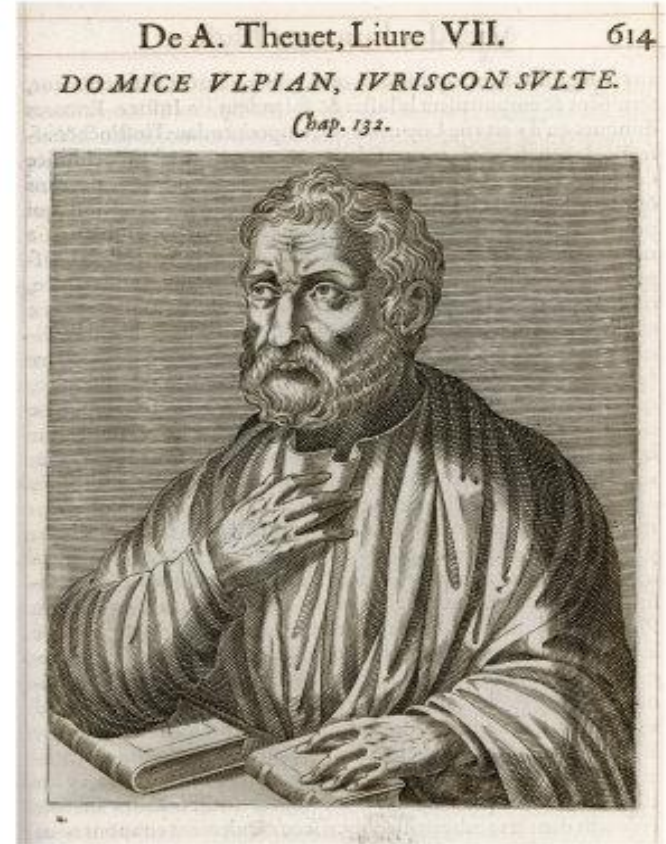
- Hukuk **amacı itibarı ile bütünlük arz eden bir kavram** olsa da, hukuk kuralları düzenledikleri ilişkilerin özgün nitelikleri nedeniyle farklı içeriklere sahip olabilmekte ve farklı nitelikler arz edebilmektedir
- Yukarıda belirtilen durum nedeniyle hukuk çok eski zamanlardan beri **farklı kollara ve bunların alt dalları** halinde incelenmektedir.

Hukukun buyrukları şunlardır: dürüst yaşamak, başkasına zarara uğratmamak, herkesin hakkını vermek.

Hukuk ilmi mukaddes bir şeydir. Kıymetini para ile ölçmek onu çok aşağılatmak olur.

Adaletin küçüldüğü ülkelerde, büyük olan artık suçlulardır.

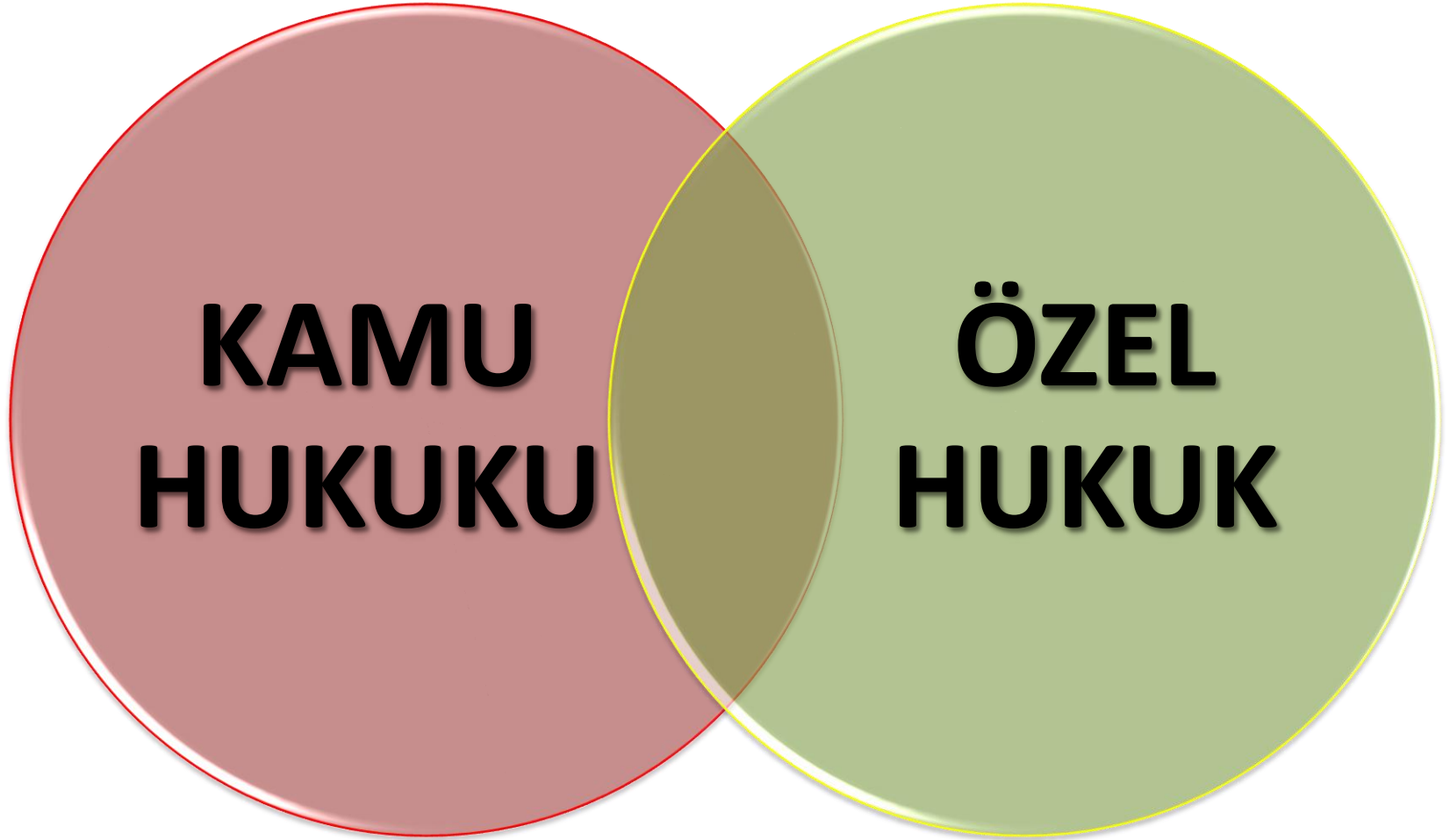
ULPIANUS DOMITIUS

ULPIAN – Ulpianus Domitius

- ✘ **Klasik Roma Hukuku'nun en önemli 5 hukukçusundan biridir.** Çok sayıda eser vermiştir. En önemli eserleri *Libri Ad Edictum* ve *Libri Ad Masarium Sabinum*.
- ✘ **MÖ 170 ile 228 yılları arasında yaşamış ünlü bir Romalı hukukçu ve yargıç olan Ulpianus, *var olan kuralları en tutarlı biçimde açıklayıp yorumlaması* ile ünlüdür.** Kendisi *Medeni Hukuk* ve *Praetor Hukuku* üzerine *özgün yorumlar* yapmış olup, ünlü Digesta'nın 1/3'ü Ulpianus'un eserlerinden oluşmaktadır.
- ✘ **Klasik kamu hukuku (*ius publicum*)-özel hukuk (*ius privatum*) ayrımı Ulpianus'a dayandırılmaktadır.**

HUKUKUN KOLLARI

KAMU HUKUKU ve ÖZEL HUKUK AYIRIMI

- İlk kez ünlü Roma Hukukçusu Ulpianus tarafından yapılan kamu hukuku-özel hukuk ayrımı, hukuku düzenlediği ilişkilerin özellik ve taraflarına göre belirtilen iki temel kola ayırır.
- Kamu hukuku yönetilenler ve yönetenler (devlet) arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk koludur.
- Özel hukuk ise kişilerin (gerçek ve tüzel kişiler) kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen hukuk koludur.

Kamu Hukuku-Özel Hukuk Ayrımı:

- ✘ Aslında bir bütün olan hukuk, hukuk kurallarının sahip oldukları nitelikler ile konuları göz önünde tutularak çeşitli dallara ayrılmaktadır.
- ✘ Bu ayrımların en eskisi ve en bilineni Ulpianus'a dayandırılan kamu hukuku-özel hukuk ayrımıdır.
- ✘ Bu ayırım uyarınca kamu gücüne ve otoritesine sahip olan çeşitli kuruluşların (Devlet, belediye, üniversite gibi) bu otoriteye tabi şahıslarla veya birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen hukuk kuralları kamu hukukunu; insanların ve bunların oluşturduğu toplulukların (özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerinin) eşit şart ve yetkilere tabi özgür kimseler olarak kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kuralları ise özel hukuku oluşturmaktadır.
- ✘ Bu bağlamda kamu hukukunun en temel niteliği tarafların eşit olmaması, bu ilişkide kamu yararının temsilcisi konumundaki devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinin üstün konumda bulunması, bu üstün konumları gereğince tek taraflı olarak ilişkinin kapsam ve içeriğini belirleyebilmeleridir.
- ✘

KARMA HUKUK DALLARI

- ✘ **Günümüzün karmaşıklaşmış küreselleşmiş dünyasında kamu hukuku özel hukuk karşısındaki eski rolünü ve konumunu kısmen yitirmiş gibi görünse de kamu hukuku-özel hukuk ayrımı hala geçerli sayılmaktadır. Bu durumla birlikte her iki hukuk kolunun özelliklerini taşıyan geçişken-karma hukuk dallarından söz edilmektedir. Bunlar *düzenlediği ilişkilerin özgün niteliği yüzünden özel hukuk ile kamu hukuku arasında kalan veya aslında konu edindiği ilişkiler özel hukuk kişileri arasında kurulsun ve özel hukuk ilişkisi niteliği taşısa da bu ilişkilere devletin müdahalesi nedeni ile veya kuralların devlet organlarını muhatap alıp bunlar tarafından uygulanması nedeniyle özgünleşen bazı hukuk dallarıdır.***
- *Örnek: İş Hukuku, Medeni Usul Hukuku, İcra İflas Hukuku, Toprak Hukuku, Maden Hukuku gibi hukuk dalları*

HUKUK SİSTEMİ (SINIFLANDIRILMASI)

Dalları

Kamu Hukuku

- Anayasa hukuku
- İdare hukuku
- Ceza hukuku
- Vergi hukuku
- Devletler genel hukuku
- Yargılama hukuku
- İcra iflas hukuku

Özel Hukuk

- Medeni hukuk
- Borçlar hukuku
- Ticaret hukuku
- Devletler özel hukuku

Karma Hukuk

- İş hukuku
- Fikir ve sanat eserleri hukuku
- Hava hukuku
- Bankacılık hukuku
- Toprak hukuku

1. Özel Hukuk

- Özel hukuk **bireylerin ve bunların oluşturdukları toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerini eşitlik ve irade serbestisi esaslarına göre düzenleyen kurallardan** oluşan hukuk dalıdır.
- **Eşitlik ve irade serbestisi** özel hukukun temel nitelikleridir.
- Özel hukukun düzenlediği ilişkilerde her iki taraf da birbirine eşit konumdadır, bu ilişkide konumu gereği üstün olan yoktur.
- Taraflar karşılıklı olarak anlaşmak suretiyle serbest iradeleri ile ilişki (Örneğin bir kira sözleşmesi ilişkisi ya da bir alım satım sözleşmesi ilişkisi) kurar ve ilişkilerinin içeriğini (kira bedeli tutarı ve ödeme zamanı ile diğer akdi yükümlülükler gibi) tespit ederler. Özel hukuk ilişkilerinde bir taraf diğerine kendi iradesini zorla kabul ettiremez.
- Özel hukuk aşağıdaki biçimde alt dallara ayrılabilir:
 - **Medeni Hukuk (kişiler hukuku, aile hukuku, eşya hukuku, miras hukuku)**
 - **Borçlar Hukuku**
 - **Ticaret Hukuku**
 - **Devletler Özel Hukuku**
 - **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**
 - **Medeni Usul Hukuku**
 - **İcra ve İflas Hukuku**

2. Kamu Hukuku

- Kamu hukuku devlet ile bireyler veya bunların oluşturdukları topluluklar arasında kurulan ilişkileri ve devletin diğer devletler ile olan ilişkilerini dzenleyen kurallardan oluşan hukuk dalıdır.
- Kamu hukuku ilişkilerinde devlet birey karşısında üstün konumdadır zira kamu yararının temsilcisi ve savunucusu konumundadır.
- Bu nedenden dolayı ki devlet kamu hukuku kapsamındaki ilişkilerinde kendi iradesini birey iradesine (şüphesiz hukuk kuralları çerçevesinde!) zorla kabul ettirerek egemen kılabilir.
- Bu nedenle **kamu hukukunda taraf eşitliği ve irade serbestliği ilkelerinden söz edilemez** (örneğin bir kamulaştırma işlemi veya bir vergilendirme işlemi).
- Kamu hukukunun alt dallara ayrımlanması ise temelde şöyle gerçekteştirilebilir:
 - Anayasa Hukuku
 - İdare Hukuku
 - Ceza Hukuku
 - Vergi Hukuku
 - Ceza Muhakemesi Hukuku-Ceza Yargılaması Hukuku
 - Devletler Umumi Hukuku-Uluslararası Hukuk

3. Özel Hukukun Başlıca Dalları-1

- **Medeni Hukuk:** Bireylerin toplum içinde yaşaması bakımından bir hüküm ve değer ifade eden çeşitli durum, eylem, davranış, işlem ve ilişkilerini düzenleyen hukuk kuralları bütünüdür. Medeni hukukun düzenleme alanı son derece geniştir. Bu bağlamda medeni hukuk kapsamında kişiler hukuku kişilik, kişiliğin başlangıcı ve sona ermesi, kişinin sahip olduğu ehliyetler, kişi türleri; aile hukuku nişanlanma, evlenme, hısımlık, nesep, evlat edinme, velayet; eşya hukuku kişi ile eşya arasındaki hukuki ve fiili bağ türleri, eşya üzerindeki çeşitli hakimiyet türlerinin verdiği yetkiler, eşya türleri ve bunlar üzerinde söz konusu haklar; miras hukuku kişinin ölümünün ardından başkalarına geçebilecek mal varlığı değerleri, mirasçılık ve miras ile ilgili çeşitli hususlar yer alır.
- **Borçlar Hukuku:** Aslında medeni hukukun ayrılmaz bir parçası olan borçlar hukuku kişiler arasındaki borç ilişkilerini düzenleyen özel hukuk alt dalıdır.
- **Ticaret Hukuku:** Kişilerin ticari nitelikteki ilişkilerini düzenleyen hukuk kuralları bütünüdür. Ticaret hukukunun da düzenleme alanı görece geniş olup ticari işletme hukuku, şirketler hukuku, kıymetli evrak hukuku, deniz ticaret hukuku, sigorta hukuku gibi bölümlere ayrılır.

3. Özel Hukukun Başlıca Dalları-2

- **Devletler Özel Hukuku-Uluslararası Özel Hukuk:** Uluslararası planda birey ile devlet ya da bireylerin kendi aralarında kurulan ilişki ve ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü ile ilgilenen özel hukuk dalıdır.
- **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku:** İşçi ve işveren arasında bir sözleşme ile kurulan çalışma ilişkisinde tarafların sahip olduğu karşılıklı hak ve yükümlülükleri düzenleyen hukuk dalıdır. Bireysel ve toplu iş hukuku ile sosyal güvenlik hukuku olarak üç temel dala ayrılır.
- **Medeni Usul Hukuku:** Adliye mahkemelerin özel hukuk alanında gerçekleştirdikleri yargısal faaliyetlerin şekil, usul ve esaslarını düzenleyen özel hukuk dalıdır. Hukuk davalarının görülmesinde ve hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesinde izlenecek usulleri belirleyen hukuk kurallarından oluşur.
- **İcra ve İflas Hukuku:** Medeni usul hukukunu tamamlayan bir hukuk dalıdır. Hukuk mahkemelerinin verdiği kararların icra dairelerince yerine getirilme yöntemlerini belirler. Ayrıca borç ilişkisinde alacaklı taraf alacağını elde edemediğinde icra dairesi vasıtasıyla bu alacağını elde etme ilke ve usullerini düzenler.

4. Kamu Hukukunun Başlıca Dalları-1

- **Anayasa Hukuku**: Devletin temel organlarının kuruluşunu ve işleyişini, vatandaşların devlet karşısında sahip olduğu temel hak ve hürriyetler ile devlete karşı olan ödev ve yükümlülüklerini düzenleyen kamu hukuku koludur. Devlet organlarının oluşumu, sahip oldukları yetki ve ödevleri, bunlar arasındaki ilişkiler, bireylerin diğer bireyler ama özellikle devlete karşı sahip olduğu temel hak ve özgürlükler ile bunların sınırları, bireylerin devlete karşı olan ödev ve yükümlülükleri anayasa hukukunun inceleme konusunu oluşturur.
- **İdare Hukuku**: İdarenin kuruluş ve işleyişini düzenleyen kamu hukuku dalıdır. İdare organları, bunların yetki ve görevleri ile bunlar tesis ettikleri idari işlem, eylem ve sözleşmelerin hukuka uygun olması gereği, idarenin personeli, malları vb. hususlar idare hukuku tarafından incelenir.
- **Ceza Hukuku**: Toplum açısından sakıncalı görülerek suç sayılıp yasaklanan fiil ve davranışlar ile bunları işleyenler hakkında uygulanacak yaptırımlar olarak cezaları düzenleyen hukuk dalıdır.

4. Kamu Hukukunun Başlıca Dalları-2

- **Vergi Hukuku:** Devletin yerine getirmek zorunda olduğu kamu hizmetlerinin finansmanını sağlamak amacıyla bireylerden karşılıksız ve zora dayalı olarak alınan ekonomik değerler anlamında vergiler ve vergilendirme ilişkisinde uyulacak kuralları düzenleyen hukuk dalıdır.
- **Ceza Muhakemesi Hukuku-Ceza Yargılaması Hukuku:** Ceza kanunlarının suç saydığı fiilleri işleyen kişilerin takip edilmesi, yargılanması ve cezalandırılmasındaki esas ve usulleri düzenleyen hukuk dalıdır.
- **Devletler Umumi Hukuku-Uluslararası Hukuk:** Devletin diğer devletlerle veya uluslar arası kuruluşlar ile olan ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır.

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

